

«Литовці в Україні» (про нього йшлося на першій конференції «Україна – Литва: історичні, мовно-культурні та туристські паралелі»).

Rimantas BALSYS

Klaipėdos universitetas

KAI KURIOS UKRAINIEČIŲ IR LIETUVIŲ LAIDOTUVIŲ PAPROČIŲ PARALELĖS

Moldovos Respublikos teritorijoje gyvenantys ukrainiečiai ir XX a. laikėsi tradicijos laidojant mirusįjį per dar neužkastą duobę, kurioje jau paguldytas mirusysis, perduoti dvi bet kokios spalvos vištas duobkasiams. Šią apeigą privalo atlikti moterys – mirusiojo giminaitės. XX a. šios apeigos paskirtis aiškinama taip: „...kai ateis pasaulio pabaiga ir visus mirusiuosius pakvies į Paskutinę teismą, vištos turės nukapstyti nuo kapo žemes“. Dėl to prieš paduodant vištoms švariai nuplaunamos ir atrišamos iki tol supančiotos kojos. Dar vienas griežtas reikalavimas – vištų negalima pakeisti jokių kitų paukščių ar gyvulių, tik žuvimis. Tiesa, XX a. jau nebežinoma kodėl ši (tiksliau – tokia) išimtis gali būti taikoma. Panašus paprotys žinomas ir Karpatų-Bukovinos regiono ukrainiečiams. Laidotuvių metu vištą duoda tam, kuris mirusįjį perkeliant į karstą laikė jį už galvos, arba duobkasiui. Tikima, kad višta turėtų mirusiajam nurodyti / apvalyti kelią į aną pasaulį. Pranešime analizuojamos šio unikalaus papročio sąsajos su Lietuvoje XVII-XX a. pradžioje užrašytais laidotuvių papročiais.

Ірина ГУЦУЛЯК

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

АНАТОЛІЙ ДОБРЯНСЬКИЙ: ЩЕ ОДНЕ ІМ'Я СЕРЕД ПЕРЕКЛАДАЧІВ З ЛИТОВСЬКОЇ МОВИ

Серед перекладачів литовської поезії українською мовою чимало імен, як-от: В. Бичко, Д. Білоус, П. Воронько, Д. Давидюк, Л. Забашта, В. Забаштанський, П. Засенко, В. Коломієць, Р. Лубківський, П. Мовчан, Д. Павличко, О. Сенатович, М. Сингаївський, Д. Чередниченко та ін. На жаль, у цьому переліку немає імені Анатолія Миколайовича Добрянського (1935–2003) – унікальної і непересічної особистості, «культурного героя-просвітителя» (за словами І. Кейван) у Чернівцях. Його наукова, освітня, літературно-мистецька діяльність були пов'язані зокрема з литовською культурою. Відоме захоплення А. Добрянського музикою та картинами Мікалоюса Константінаса Чюрльоніса

(у фонотеці збереглося чимало платівок з творами Чюрльоніса). Свого часу Анатолій Миколайович читав спецкурс про цього литовського композитора й художника студентам філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. В особистій бібліотеці А. Добрянського ми зафіксували 25 поетичних збірок різних авторів різного часу в перекладі українською та російською мовами з позначками, які свідчать про уважне прочитання й подальше цитування віршованих рядків. Українською мовою А. Добрянський переклав народну пісню «Арпунеліс» в обробці Стасіса Шімкуса й зробив це майстерно. Тут відображено мовну особистість Добрянського-перекладача, що сам вирішив, які потенційні можливості української мови треба втілити в перекладі. Він зберіг жанрову особливість твору, не порушив загального змісту народної пісні, проте вдався до лексико-культурних трансформацій, які дозволили явищам іншої лінгвокультури набути форми, доступної українському читачеві.

Rimantas ŠLIUŽINSKAS

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

LIETUVIŲ IR UKRAINIEČIŲ FOLKLORINIO ROMANSO PERTEIKIMO YPATYBĖS ŠIŲ DIENŲ KARO KONTEKSTE

Lietuvoje ir gretimose slavų šalyse XX amžiaus pradžioje (o gal ir anksčiau) paplitę folkloriniai nerašytinės tradicijos romansai bei jų kilmės ir raidos niuansai yra vertinami įvairiai. XX amžiaus vidurio ir antrosios pusės laikotarpiu jie dažnu atveju buvo ignoruojami, neskatinami fiksuoti folklorinėse ekspedicijose. Motyvai – vėlyva kilmė, galimai literatūriniai, tolimi nuo vietinių folkloro tradicijų tekstai ir melodijos. Tik XXI amžiaus pradžioje buvo susivokta, jog tai yra taip pat vertinga sudėtinė etnokultūrinio paveldo dalis, verta fiksuoti, saugoti ir tyrinėti. Tiek žiaurios meilės, tiek lyrinio pobūdžio tekstų romansai tuo metu dar tebegyvavo vietinėse mūsų krašto folklorinio gyvenimo tradicijose. Juos imta skubiai užrašinėti ir publikuoti. Bene žymiausias Lietuvoje išleistas tokių romansų rinkinys – Z. Kelmickaitės parengtas dainynas „Aš iš meilės gavau džiovą“ (Vilnius: Baltos lankos, 2000). Ukrainos folkloristai taip pat skiria nemažą dėmesio ne tik senųjų autentinių apeiginių bei lyrinio pobūdžio dainų fiksavimui bei sklaidai folkloro ansamblių programose – čia intensyviai fiksuojama ir dar gyva folklorinių romansų tradicija. Su reikiamu vizualiniu bei muzikinės interpretacijos kontekstu kuriami netgi ir įtaigūs romansų video klipai. Remiantis pirmine autentinių pateikėjų informacija tokia romansų sklaidos forma yra grindžiama moksliniais faktais ir yra labai populiari ne tik